

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Kommentit pyydetty kahdelta Etelä-Savon TE-toimiston kotoutumispalvelun asiantuntijalta, joilla molemmilla merkittävä kokemus ko.työstä. Selonteossa on niin paljon liittymäpintoja moneen muuhun kokonaisuuteen, mitä ollaan uudistamassa, että tätä tulee tarkastella hyvin laajalti koko yhteiskunnan kannalta. Sanaston uusiminen on hyvä asia. Kotouttaminen viittaa ulkopuolelta ohjaamiseen, kotoutuminen, kotoutumisen tuki asiakkaan kotoutumisprosessiin ja sen tukemiseen. Kotoutumisessa tulee muistaa, että kotoutumiskoulutuksessa on kyse muustakin kuin kielitaidosta. Siksikin kotoutumisajan lyhentäminen vuoteen ei kuulosta hyvältä. Heti maahanmuuton alkuvaiheessa on paljon muutakin kuin kielen oppiminen: kulttuurin omaksuminen, koko perheen asettuminen yhteiskunnan jäseniksi, kielen oppiminen ja työllistyminen. Jos maahanmuuttajalla on hyvät valmiudet työllistyä jo heti työhaun alkuvaiheessa, voi nykyiselläkin lainsäädännöllä kotoutumissuunnitelman kesto olla vain vuoden, mutta kaikilla asiakkailla ei ole samanlaisia valmiuksia. Maahanmuuttajatyön ammattilaisilla on näkemys työn kautta: ketkä kotoutuvat vuodessa, ketkä kolmessa ja ketkä viidessä vuodessa. Siksi nykyinen yksilöllinen kotoutumisajan määrittely on parempi, kuin vuoden mittainen kotoutumisjakso. Kaikilla nykytoimijoilla on varmasti yhteinen tahtotila nopeuttaa asiakkaan työllistymistä, eikä kotoutumisaikoja turhaan venytetä. Monet ongelmat eivät edes näy maahanmuuton alkuvaiheessa, kun kotoutumissuunnitelmaa tehdään (vaikka työkyky ja terveysasiat käydään osana työhaun käynnistämistä hyvinkin tarkkaan läpi) Esimerkiksi kidutuksen uhrien traumaperäiset kriisit voivat nousta esiin vasta, kun elämä on tasaantunut ja asiakas on ollut jo vuosia Suomessa. Silloin tarvitaan erityisiä tukitoimia ja mahdollisesti kotoutumisajan

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Koulutusasioiden siirtämisessä tulee käyttää harkintaa. Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen siirtäminen OKM:lle pidensi koulutusaikoja. Pienten ja isojen kuntien asiakkaiden tasa-arvoisesta tarjonnasta tulee huolehtia. Asiakasvolyymit vaihtelevat suuresti, eikä joissakin kunnissa ko. koulutusta järjestetä lainkaan. Kotouttamisvaiheen lyhentäminen vuoden mittaiseksi ei kuulosta

hyvältä, vaarana syrjäytymisen lisääntyminen. Asiakkaat tulevat hyvin erilaisista tilanteista ja lähtökohdista ja vuosi on erittäin lyhyt aika. Jos tähän lyhentämiseen kuitenkin päädytään, niin olisi varmistettava, että kotouttamista edistäviin koulutuksiin osallistuminen olisi mahdollista harkinnan mukaan myös maassa pidempään asuneille henkilöille. Kohtaan: Yhtenä toteuttamisvaihtoehtona voitaisiin arvioida mallia, jossa työnhakijan status kotoutujana ei olisi ratkaiseva (s 71), tulisi tuettaviin opintoihin lisätä ammatilliseen koulutukseen valmentavat opinnot. Asiakkaat, joiden peruskoulupohja on heikompi, mutta he opiskelevat kotoutumiskoulutuksessa, heidän kohdallaan tulisi olla myös mahdollisuus Valma-opintojen tukeminen työttömyysetuudella. Tällaisilla asiakkailla on usein merkittäviä haasteita yhteisten tutkinnon osien, eli kemian, fysiikan, matematiikan ja englannin suositamisessa. Valma-opinnoissa he saisivat valmiuksia tutkinnon suorittamiseen ja työllistyminen tiettyä ammatillista koulutusta edellyttävälle alalle olisi mahdollista. Nykymallissa kotoutumisajan ylittäneet maahanmuuttajat, joilta puuttuu yhteisten tutkinnon osien osaaminen, ohjautuvat pidempikestoiseen peruskouluun tai hakeutuvat matalapalkka-aloille.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Miksi lyhennettäisiin kotoutumisaikaa, jos pidemmällä tuella asiakkaita saadaan ylipäättään työllistymään. Erityisesti pienemmissä kaupungeissa asuvien maahanmuuttajien työllistyminen vaikeutuu merkittävästi, jos kotoutumisaikaa lyhennetään. Ulkomaalaistaustaisten työsuhteet ovat useammin osa- ja määräaikaisia ja ulkomaalaistaustaiset sijoittuvat usein koulutustaan vastaamattomiin töihin. Ulkomaalaistaustaisten työllistymisen tyypillisiä yksilötason haasteita ovat kotimaisten kielten puutteellinen osaaminen sekä koulutuksen ja työkokemuksen soveltumattomuus suomalaisille työmarkkinoille. Kotoutumisajassa on huomioitava asiakkaan valmiudet ja tuettava oman polun rakentamisessa. Vuosi ei tähän riitä. Kotoutumisajan lyhentäminen ja kotoutumispalvelujen keskittäminen pelkäästään kunnille ei ainakaan tue pienempiin kuntiin jäämistä. Palkkatukea uudistetaan hallituskaudella asettamalla tukitaso työttömyyden pituudesta riippumatta 50 prosenttiin on erittäin tervetullut uudistus. Tuki on jo merkittävä työnantajalle, koska nyt kotoutumisen alkuvaiheessa tuki on aina 30 %:a koska työttömyyttä ei kerry työvoimakoulutuksen/omaehtoisen aikana.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Kotoutumiskoulutuksen lähtötaso- ja päättöarvioinnin yhdenmukaistaminen ja kansallinen malli sen toteuttamiseksi kuulostaa erittäin hyvältä ja parantaa jatkopoluttamiseen liittyviä toimia. Koto-koulutusten kilpailutuksissa hinnalla liian suuri painoarvo valinnoissa (käytännössä kouluttajat tarjoavat paperilla tasalaatuaista koulutusta). Kilpailutuksesta johtuen kotoutumiskoulutusten tarjoajat vaihtuvat usein, joten myös opettajat vaihtuvat. Myös valtakunnallisissa kotoutumiskoulutuksissa opettajat vaihtuvat useammin kurssien välillä. Valtakunnallisten koulutusten opettajilla on puutteellisempi paikallistuntemus ja verkostot. Kotoutumiskoulutuksessa ei ole aina ammatillisia aineita opettavia opettajia. Osaamisen tunnistaminen meinaa jäädä liian heikoksi. Tähän olisi hyvä saada parannusta. Koulutuskoordinointi ja valinnat tulisi olla yhden tahon vastuulla, tällä hetkellä TE-toimistossa, koska pienissä maakunnissa on koulutusvalintoja koordinoitava, jotta asiakkaat jakautuvat heille parhaiten sopiviin koulutuksiin tasaisesti. Näin voidaan varmistaa, että ”asiakkaita riittää” palveluihin sekä palvelut ja koulutukset käynnistyvät.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Kumppanuusyhteistyön vahvistaminen auttaa kotoutujia kohti työmarkkinoita (TE-toimiston työnantaja- ja yrityspalvelut, kotoutumispalvelut, kuntakokeilut, 3-sektori). Myös yhteisen palvelujen parantamisen myötä muut palvelut ovat paremmin asiakkaiden tiedossa ja käytössä.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

-

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

-

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Kolmannen sektorin osuuden kasvattaminen kuulostaa hyvältä. "Kunnan rooli on keskeinen kunnan asukkailleen järjestämien palveluiden, muun muassa koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kautta, minkä vuoksi kunta olisi perusteltu taho vastaamaan työvoiman ulkopuolella olevien ryhmien tavoittamisesta ja ohjauksesta.". Erittäin kannatettava muutos vastuunjakoon.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

-

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

-

Muuri Marja-Leena
Etelä-Savon TE-toimisto